

„Hogyan öltem meg Raszputyint?”

Suhai Pál levélesszéje*

2019. április 4.

Kedves Gyuri! Ha ezt Miklóssy Endre barátunk megérte volna!... (Ezt: Kärner Imre összeállítását és fordítását, a 132. Napút-füzet megjelenését, benne e Lenin-képű jólfésült /!/ kopasznak, ennek a hidegvérű és bestiális gyilkosnak, V. Puriskevics egykori duma-képviselőnek az immár magyar nyelvű naplójával.) Ha ezt megérhette volna, tudott volna mit hozzáfűzni a Raszputyin elleni merénylet-hez, melyet a Puriskevicsnél is aljasabb Juszipov nagyherceg ötlete nyomán (a cár unokaöccsét is bevonva az akcióba) hármásban készítettek elő és némi további segédlettel végre is hajtottak. „Hidegvérű, bestiális és aljas” – gondolom, minden merénylet ilyen. S amit még az olvasottak nyomán hozzátehetnék: fennkölt. „Természetesen” a cár

atyuska és Oroszország anyácska megmentése érdekében. De ha idea és kivitel viszonya ilyenek bizonyult is (ilyenek kellett lennie?), ennyire brutálisnak, miért háborog a lelkem? A disznóhúst is megeszem, pedig tudom, hogy s mint jutok hozzá. Ebben az esetben azonban (s minden ehhez hasonlóban) én vagyok a „disznó”: a történet szereplői engem esznek. (Akár a múltban, úgy a jelenben vagy jövőben is, így vagy úgy.) A nagy háború pokoltüze óta, mely egybeégette a világot, másként nehezen lehet értelmezni e bőrünkre folyó játékot. Ezt a naplót is kénytelen voltam így olvasni. S közben lehetetlennek bizonyult, hogy róla ne Miklóssy jusson az eszembe, akinek *Európa végnapjai (Az első világháború kitörése)* (in: *Vízöntő – vagy amit akartok*, Széphalom, 2017) című tanulmányát és könyvét csak az imént tettem le azzal a végső tanulsággal, hogy a háború kirobantása is részben hasonló összeesküvés következménye volt. (Túl annak szükségszerűségén – melyet a könyv írja persze hozzám hasonlóan ismer és elismer, s amelyet a Napóleont figyelmeztető Talleyrand mondásával illusztrál: „Felség, szuronyokkal sok mindent lehet csinálni. Csak egyet nem. Ülni rajtuk.”) Vagyis a fegyvercsörtetés könnyen háborúhoz vezet, mint ahogy vezetett is 1914-ben. De végképp nem mindegy (nem szükségszerű), hogy miként értelmezzük ennek történéseit – múltban és jelenben egyaránt. Mert minden esemény folyik tovább a fejekben is – és folynia is kell mindaddig, amíg újabb eseményt nem szül: bármilyen véreset akár. Hogy ez milyen, milyen lesz, éppen ezért létkérdés a számunkra. Végül is ide akarok kilyukadni, Gyurikám, azzal a fölemelő hírrel (!), hogy telefonunk

* Szondi Györgynek.

óta mégiscsak sikerült megtalálnom a keresett Miklóssy-passzust, és most szabadon idézhetem. Jóformán nem is fogok mást tenni, hiszen vele és általa újságot mondok. (Talán nem nagyot, de nagy jelentőségűt.) Először is, hogy az első világháborúhoz az annak megágyazó „objektív” feltételeken túl vagy innen még kellett olyan véletlenek is, melyekről a politikai mainstream és a nyomába szegődő történetírás, főleg az ún. nyugati, manapság is szívesen hallgat. Tulajdonképpen a háborús felelősség kérdéséről. (Illetve erről meglehetősen egyértelmű verdiktjei vannak.) Arról pedig, hogy ebben (a háború kitörésének felelősségében) – valamennyire legalábbis – a balek szerepét játszotta, valljuk meg, kínos is lenne beszélnie. De mi miért hallgassunk? Petri György szavával: „Rémönuralom?” Magyarul, mondjuk csak ki: jólneveltség, belénk plántált és táplált öncenzúra. Miklóssy nem. Lépten-nyomon a régóta nálunk is hozzáférhető Henri Pozzit idézi, aki anno a Balkan Agency munkatársaként az orosz intrikák szemmel tartásának felelőse volt, s aki 1936-ban magyarul is megjelent könyvében (*A háborús bűnösök*) „a megfejtett diplomáciai táviratok szövegét idézi”. Főleg Pozzi megállapításaira hivatkozva állítja elénk Miklóssy tehát a háború kitörésének zilált napjait, s benne (a háború kitörésében) az orosz politika szerepét. „Orosz politika” – ilyen persze nem volt, annál inkább különböző érdekcsoportok viszálya, melynek eldöntésében az előbb említett véletleneknek néha bizony meglehetősen groteszk szerep jutott. (Ilyenek a trónörökös, Ferenc Ferdinánd meggyilkolásával kapcsolatban, mondhatom talán, mifelénk már közismertek is.) De hogy mi történt az orosz vegykonyhában, ezt kevésbé tudjuk. A Puriskevics-napló ilyen, s ebbéli minőségében (viszolygás ide, viszolygás oda), forrásértékű. Számomra azonban nem mond többet Miklóssynál – pontosabban megerősíti az ő tézisé: „1905 elején, az immár eléggé vesztesre álló japán háború kompenzálására és a kibontakozó forradalom leszerelésére Szentpéterváron egy balkáni hadjáratra készülődtek. Hogy lehet ilyenekkel leszerelni egy forradalmat, kérdezhetné az ember. Nos, amikor kitört a világháború, a forradalmárok, a cárizmus eddigi esküdt ellenségei, egy emberként sorakoztak fel a cár mögé. A pánszlávizmus végül is egyesítő erő volt a két ellenfél mögött.” S mi köze van ehhez Raszputyin meggyilkolásának? Csak annyi, amennyi korábban, 1911 őszén (hadd nevezzem így) a „békepárti” Sztolipin miniszterelnök elleni sikeres merényletnek. Vagy később, 1914-ben a Raszputyin elleni első, ekkor még sikertelen merényletnek. „Sikeres – sikertelen”: e mondatokból könnyen kiderülhet e fogalmak viszonylagos volta. Az persze szemet szúr, hogy a béke barátai (ismét csak hadd fejezhessem magam így ki), nos, a béke mellett elkötelezett politikusok bizony útban voltak. S az egyébként sok szempontból „gyanús”, a cárnéra viszont mindvégig nagy befolyást gyakorló Raszputyin mind 1914-ben, mind két évvel később, 1916-ban (amikor félővé váltak az ingatag II. Miklós háborúból való kiugrási szándékának következményei) ilyen útban lévő akadálnak bizonyult. Láb alól való eltevése nem volt szokatlan abban a korban – miért is választottak volna bonyolultabb eszközöket a terv kiötlői és végrehajtói! S hogy végül, ígéretemhez híven valóban idézzek is (!), kedves Gyuri, átadom Miklóssy Endrének a szót. (Ahogy ő pedig az általa sokszor hivatkozott Pozzinak.) Előbb Miklóssy: „1911 novemberétől elkezdődött a Monarchia »bekerítése« – Oroszország, Románia, Szerbia, Montenegró és az ausztrorszlávok megszervezésével. Kivásárolták a meghatáro-

zó román politikusokat, elmélyítették a kapcsolatot a szerb titkosszolgálattal és Wickham Steed bécsi irodájával. Lényeges szerepet játszottak a »montenegrói hercegnők«, Petár fejedelem lányai is [...], akik Szentpétervárra mentek feleségül, és itt a háborús uszítás vezéralakjaivá váltak.” S hogy magam Pozzit is szóhoz engedjem jutni: „Izvolszkij, Szaszonov és Hartwig egy húron pendültek Veznic, Bratianu, Take Ionescu, Pasics, Avarescu, Jovanovics kollégáikkal, akik Párizsban szolgálták a szláv érdekeket. Ennek a diplomata-társaságnak a szövetkezése vezetett a háborúhoz. Ezek az okkult erők bénították meg az európai kormányok éberségét.” Az európai kormányokét (s hadd utaljak most itt külön a központi hatalmak kormányaira is), amelyek, ezek szerint, háborút nem akartak, csak éppen nem voltak eléggé éberek: az összeesküvők kezében (ahogy föntebb már mondtam is) balekoknak bizonyultak. Ez persze Isten, de az ember előtt sem mentség. Okkult erők azonban ma is vannak, éppen ezért a múltakból (de nem elmúltakból!) tanulva mi sem lehetünk, Gyurikám, eléggé éberek és óvatosak. Így olvastam Miklóssy fejtegetéseivel szemben (vele párhuzamosan) kiváló Káva Tékádat, s így küldöm most (így: éberem és óvatosan gratulálva) mindihletes üdvözleteimet is: Pali

